

بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیاز سوادآموزان استان فارس

بابک شمشیری^۱، فروغ سنگی^۲، محمد مومنی^۳

دریافت: ۹۷/۱۰/۱۷

پذیرش: ۹۷/۱۱/۲۱

چکیده

آموزش مداوم برای همه کشورها نه یک ضرورت سیاسی بلکه یک نیاز واقعی است؛ به طوری که بی‌سوادی را یک مانع عمده در جهت کاهش و از بین بردن فقر می‌دانند. این پژوهش با هدف بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال، با نیاز سوادآموزان استان فارس انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل سه گروه، کارشناسان سوادآموزی، آموزش‌یاران و مخاطبان دوره انتقال در استان فارس بود. روش نمونه‌گیری روش طبقه‌ای نسبی بود و در مجموع تعداد ۲۶۱ پرسش‌نامه گردآوری شد. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از سه پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شد. روایی پرسش‌نامه‌ها با استفاده از روش تحلیل گویه و پایایی آنها از طریق آلفای کرونباخ سنجیده شد که هر سه پرسش‌نامه از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار بودند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای در دو سطح قابل قبول و مطلوب استفاده گردید و نتایج نشان داد از نظر سه گروه مورد پژوهش، میانگین تمامی دروس از سطح قابل قبول بالاتر است. در مقایسه با سطح مطلوب، دروس قرآن و فرهنگ اسلامی از بالاترین میانگین برخوردارند و دروس ریاضی، ادبیات فارسی، علوم تجربی و علوم اجتماعی میانگین کمتری دارند و محتوای آموزشی این دروس در سطح مطلوب نمی‌باشد.

کلید واژه‌ها: سوادآموزی، کارشناسان سواد، آموزش‌یاران، مخاطبان دوره انتقال.

۱. عضو هیئت علمی دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز، ایران، نویسنده مسؤول،

bshamshiri@rose.shirazu.ac.ir

۲. کارشناس ارشد مدیریت آموزشی.

۳. کارشناس ارشد ریاضی.

مقدمه

آموزش، سپردن دانستی‌ها به دیگران است و دانستی‌ها زمانی سودمندند که زمینه‌ای برای پدید آمدن تغییری در نوآموز و همچنین برای پرورش که به کار گرفتن توانایی‌هاست، شوند. آموزشی که به هیچ گونه تحولی نینجامد، از معنی حقیقی خود دور شده است (نقیب‌زاده، ۱۳۸۹). امروزه آموزش بزرگسالان^۱ به عنوان موضوعی مورد علاقه و توجه در اتحادیه اروپا به شمار می‌رود. طبق گزارش‌های ارائه شده، یک پنجم بزرگسالان مهارت‌های بسیار کمی در زمینه خواندن، نوشتن و حساب کردن دارند (بکسیچ و دیگران، ۲۰۱۵). آموزش بزرگسالان مفهومی وسیع و گسترده دارد و شامل کلیه فعالیت‌های آموزشی و یادگیری بزرگسالان به صورت رسمی، غیررسمی و اتفاقی در زمینه‌های مختلف به خصوص سوادآموزی می‌گردد (ابراهیم‌زاده و محمد داوودی، ۱۳۸۸).

عمده‌ترین دلایل عقب‌ماندگی سرزمین‌ها، ریشه در بی‌سوادی و وضعیت آموزشی آنها دارد. کارایی انسان‌ها و جمعیت‌ها در سایه سواد و آموزش به منصفه ظهور می‌رسد. بهره‌وری بهینه از منابع موجود آنگاه عملی است که دانش و تخصص کافی در اختیار باشد. بسیاری از جوامع به دلیل سطح پایین آگاهی و مهارت، با مشکلاتی مانند سطح پایین درآمد روبرو هستند. از سوی دیگر بی‌سوادی یا کم‌سوادی در کشورهای جهان سوم وسیله‌ای برای تداوم استعمار آنهاست. توسعه که خود شامل تحول در وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌باشد رابطه تنگاتنگ با رشد سواد و آموزش دارد؛ در نتیجه به هر میزان سطح سواد افزایش یابد، آن جامعه در رسیدن به توسعه موفق‌تر خواهد بود. بدیهی است که انسان آموزش‌دیده و ماهر، قدرت و کارایی بالایی دارد که می‌تواند در مسائل فردی و جمعی آگاه‌تر و ماهرانه‌تر عمل نماید (پوررمضان و امیری میکال، ۱۳۹۳). نتایج مطالعات نشان داده است که سطح بالای سواد در میان افراد جامعه ارتباط مثبتی با سطوح پایین فقر دارد (گزارش ملی مالوی، ۲۰۰۸) و بی‌سوادی یک مانع عمده در جهت کاهش و از بین بردن فقر است (نیاموگسیرا و رایبسون، ۲۰۰۵). این مسأله یکی از مهم‌ترین مسائلی است که در حال حاضر دامنگیر جوامع بشری است و ریشه در تاریخ، فرهنگ، سیاست و اقتصاد هر جامعه دارد و بر زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی موجود اثر می‌گذارد؛ همچنین سبب عقب‌ماندگی اجتماع و عقیم ماندن خلاقیت و توانایی‌های انسان‌ها می‌شود. با این که از

1. Adult Literacy
2. Nyamugasira & robinson

سالیان دراز موضوع بی‌سوادی و ریشه‌کن ساختن آن، در بسیاری از جوامع مخصوصاً در کشورهای جهان سوم مورد توجه بوده است، اما آمار و ارقام موجود نشان می‌دهد که در این زمینه موفقیت‌چندانی حاصل نشده است (صباغیان، ۱۳۷۷).

فشارهای سیاسی گروه‌های پیشرو در کشورهای در حال رشد، باعث شده که دولت‌ها به گسترش آموزش و پرورش و ریشه‌کنی بی‌سوادی توجه بیشتری مبذول دارند. مثلاً در کشور ما سعی بر این است که تا پایان قرن چهاردهم هجری (سال ۱۴۰۰) بی‌سوادی توده مردم را ریشه‌کن کنند و یا میزان آن را به حداقل ممکن کاهش دهند. توفیق در چنین امری مستلزم وجود نیروی انسانی کافی، عزم و اراده ملی و آگاهی از اهمیت مسأله است (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

از آنجا که وزارت آموزش و پرورش مهم‌ترین نهاد تعلیم و تربیت رسمی عمومی است، این سازمان می‌تواند متولی فرایند تعلیم و تربیت در همه ساحت‌های تعلیم و تربیت، قوام‌بخش فرهنگ عمومی و تعالی‌بخش جامعه اسلامی بر اساس نظام معیار اسلامی، با مشارکت خانواده، نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی باشد (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش). از این‌رو، این سازمان با ارائه برنامه‌های سوادآموزی در سطح گسترده و در دوره‌های مختلف، با هدف زمینه‌سازی برای پرورش افراد مؤمن و باسواد، مأنوس با قرآن، برخوردار از آداب و مهارت‌های زندگی با سبک اسلامی- ایرانی، توانمند در حل مسائل و مشکلات زندگی، علاقه‌مند به کار، تولید و مشارکت در امور اجتماعی، مشتاق به یادگیری با قابلیت استمرار و استقلال یادگیری در جهت ریشه‌کنی بی‌سوادی فعالیت می‌کند. ارائه این گونه برنامه‌ها پیامدهای فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، بهداشتی و فرهنگی را به دنبال خواهد داشت (همان) و در بهره‌وری و توسعه جوامع تأثیرگذار خواهد بود (پوررمضان و امیری میکال، ۱۳۹۳). افزون بر این، دستیابی آحاد جامعه در سطح مناسب دانش عمومی و از بین رفتن بی‌سوادی یکی از اولویت‌دارترین اهداف بخش نظام علم، فناوری و نوآوری کشور است که به درستی در بند ۳-۲ نقشه جامع علمی کشور مورد تأکید قرار گرفته است (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

از این‌رو، در جهت رسیدن به این اهداف، دوره انتقال به عنوان یکی از دوره‌های مهم در معاونت سوادآموزی آموزش و پرورش ایران و آموزش بزرگسالان، با استفاده از محتوای آموزشی مشخص در قالب شش عنوان کتاب، فرصت مناسبی برای ادامه تحصیل افرادی که دوره اولیه سوادآموزی را گذرانده‌اند، فراهم می‌سازد. در این پژوهش به بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی طراحی‌شده دوره انتقال و نیازهای سوادآموزان پرداخته شد. امید است نتایج این پژوهش بتواند در بهبود و ارتقاء کیفیت

محتوای آموزشی این دوره، سطح آموزش آموزش‌دهندگان، یادگیری مخاطبان و در نهایت بهبود وضعیت زندگی فردی و اجتماعی فراگیران مؤثر باشد. لذا هدف کلی از انجام این پژوهش بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیاز سوادآموزان استان فارس بود و در این راستا سؤالات زیر مطرح شد:

- ۱) میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه کارشناسان به چه میزان است؟
- ۲) میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه آموزش‌یاران به چه میزان است؟
- ۳) میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه مخاطبان انتقال به چه میزان است؟

مبانی نظری پژوهش

آموزش بزرگسالان

از آنجایی که آموزش بزرگسالان به تاریخ، سن، فرهنگ و درجه رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر کشور بستگی دارد، لذا نمی‌توان تعریف جامعی برای آن پیدا کرد که در همه کشورهای جهان قابل قبول باشد. در هر یک از کشورهایی که این نوع آموزش جریان دارد، با توجه به عوامل بالا و میزان توسعه نظام آموزشی، ابعاد خاصی از این نوع آموزش مورد تأکید و اولویت قرار می‌گیرد. در اولین کنفرانس بین‌المللی آموزش بزرگسالان این نوع آموزش چنین تعریف شده بود: «آموزش بزرگسالان فرایندی است که بر اساس آن افرادی که دیگر به آموزشگاه‌ها نمی‌روند و برنامه تمام‌وقتی را دنبال نمی‌کنند، به منظور ایجاد تغییر در اطلاعات، دانش، درک یا مهارت‌ها، گرایش و نگرش و یا شناخت و حل مسائل شخصی و یا محلی خویش، آگاهانه عهده‌دار فعالیت‌های مستمر و سازمان‌یافته‌ای می‌شوند».

عیسی‌زاده (۱۳۸۷) بیان می‌کند آموزش بزرگسالان فعالیتی است سازمان‌یافته به منظور ایجاد جامعه در حال یادگیری از طریق انتقال دانش، ارزش و مهارت روزآمد به بزرگسالان، تا بتوانند در جهت تکامل و تعالی حرکت کنند و در سرنوشت جامعه خود از لحاظ اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مشارکت فعالانه داشته باشند. بنا بر این تعریف، آموزش بزرگسالان شامل کلیه فعالیت‌های آموزشی سازمان‌یافته‌ای می‌شود که برای بزرگسالان تدارک می‌یابند که برخی از آنها عبارتند از: سوادآموزی، که

شکل نسبی آن آموزش خواندن و نوشتن و ریاضیات پایه است؛ آموزش‌های فرهنگی، شامل برنامه‌های سیاسی، اجتماعی، مذهبی و هنری؛ آموزش‌های فنی و حرفه‌ای؛ آموزش‌های تکمیلی و آموزش‌هایی که برای ارضاء نیازهای روانی، سرگرمی و صرف اوقات فراغت و افزایش وسعت دید و بهبود نگرش بزرگسال به زندگی و جهان تدارک می‌شوند (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳).

سوادآموزی

اصطلاحی که گاهی به جای کل جریان آموزش بزرگسالان به کار می‌رود سوادآموزی است. با توجه به تعریف آموزش بزرگسالان، این آموزش دارای ابعاد گوناگونی است که سوادآموزی تنها یک بعد آن محسوب می‌شود. آموزش سواد که معمولاً از آن به آموزش خواندن و نوشتن به زبانی که فرد تکلم می‌کند و ریاضیات مقدماتی تعبیر و تفسیر می‌شود، فعالیتی است با دامنه محدودتر از آموزش بزرگسالان. در کشور ما و بیشتر کشورهای در حال توسعه، به دلیل این که تعداد افراد بی‌سواد رقم قابل ملاحظه‌ای از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند و بی‌سوادی مانع بزرگی در راه پیشرفت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه است، مبارزه با بی‌سوادی به منظور دادن آموزش‌های اساسی و پایه برای بزرگسالانی که در سنین مدرسه، به این نوع آموزش‌ها دسترسی نداشته‌اند، اهمیت زیادی پیدا می‌کند. از این رو، رویکرد اصلی برای آموزش بزرگسالان رویکرد سوادآموزی است.

در این رویکرد عمده‌ترین تلاش این است که اشخاص بی‌سواد با مهارت‌های اصلی خواندن و نوشتن و حساب کردن آشنا شوند تا درهای ارتباط نوشتاری بر روی آنها گشوده شود. اما از آنجایی که کلام چیز ایستا و مجزا از تجربه شخصی انسان‌ها نیست و یکی از ابعاد اندیشه انسان در مورد جهان محسوب می‌شود، صرف آموزش مهارت خواندن و نوشتن هیچ مشکلی از مشکلات بی‌سوادان را حل نمی‌کند و تأثیر چندانی در بهبود وضع زندگانی آنها ندارد. بنابراین در استفاده از این رویکرد ابتدا باید معنا و مفهوم تازه‌ای از سواد را که نیاز امروزی انسان‌هاست مشخص کرد، سپس به سوادآموزی پرداخت. زیرا سوادآموزی، امروز در حقیقت دستیابی انسان به نوعی از ابزار جدید برای اندیشیدن محسوب می‌شود. به عبارت دیگر سوادآموزی آموختن مهارت‌های خواندن و نوشتن نه به صورت یک غایت و هدفی قائم به ذات، بلکه وسیله‌ای برای کسب اطلاعات و آگاهی‌ها، به منظور پرورش مهارت‌های زندگی، استفاده از منابع محیط و مشارکت بیشتر در حیات سیاسی و اجتماعی جامعه خود و مهم‌تر از همه درک بهتر جهان هستی محسوب می‌شود (همان).

مرکز آمار ایران نیز باسواد را فردی می‌داند که می‌تواند متن ساده‌ای را به زبان فارسی یا هر زبان

دیگری بخواند و بنویسد، خواه مدرک رسمی داشته باشد یا نداشته باشد (۱۳۹۵). همچنین سواد، مجموعه توانایی‌ها و قابلیت‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد تا با اعتماد به نفس با مسائل اجتماعی و فردی مواجه شده و آنها را به روش صحیح حل کند؛ ارتباط و تعامل سازنده‌ای با دیگران و محیط پیرامون برقرار نماید؛ آگاهانه و اختیاری در توسعه جامعه محلی و ملی مشارکت کند؛ اطلاعات خود را مدیریت کند، دانش خود را توسعه دهد و با استفاده درست از آنها زندگی خود را بهبود بخشد (سازمان نهضت سوادآموزی، ۱۳۹۳). ساختار آموزشی نهضت سوادآموزی شامل سه دوره بدین شرح است: ۱. دوره سوادآموزی ۲. دوره تحکیم سواد ۳. دوره انتقال.

دوره انتقال

دوره انتقال دوره‌ای است که فرصت ادامه تحصیل را برای کسانی که دوره سوادآموزی را گذرانده‌اند یا کسانی که فاقد شرایط ادامه تحصیل در نظام آموزش و پرورش رسمی هستند، فراهم می‌سازد. فردی می‌تواند در دوره انتقال ثبت نام کند که دارای کارنامه قبولی دوره سوادآموزی / دوره تکمیلی / دوره پایان نهضت سوادآموزی یا کارنامه پایه سوم / چهارم و پنجم ابتدایی بعد از سال ۹۲-۹۱ باشد. هدف‌های مطرح شده برای مخاطبان دوره انتقال به این قرار است: گسترش مهارت‌های خواندن و نوشتن و درک مطلب و کاربرد آن در زندگی؛ گسترش فرهنگ و معارف دینی و توانمندسازی افراد در به‌کارگیری دستورات دینی در زندگی فردی و اجتماعی؛ آشنایی بیشتر با مفاهیم ریاضی و علوم و توانمندی به‌کارگیری آن در زندگی روزمره؛ رشد بینش اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بزرگسالان. این دوره شامل ۸۰۰ ساعت آموزش است که ۲۰۰ ساعت آن به صورت خودآموز و غیرحضورى طراحی و اجرا می‌شود. مواد درسی این دوره شامل ادبیات فارسی، فرهنگ و معارف اسلامی، ریاضی، علوم تجربی، علوم اجتماعی و قرآن می‌باشد که برای هر عنوان کتاب اهدافی مطرح شده است.

تحول آموزش بزرگسالان در ایران

در کشور ما آموزش بزرگسالان به قدمت تاریخ آموزش و پرورش است. از همان ابتدای سکونت آریایی‌ها در ایران که به تشکیل حکومت و تربیت افراد مورد نیاز برای اداره این حکومت دست زدند، این نوع آموزش مطرح بوده است. در ایران قبل از اسلام، آموزش و پرورش سخت طبقاتی بود و بیشتر به تربیت جنگ‌آوران و فرماندهان نظامی و تربیت رهبران مذهبی و دبیران درباری اختصاص داشت. بعد از

نفوذ اسلام و گسترش فرهنگ اسلامی در ایران، محدودیت‌های طبقاتی برای آموزش و پرورش و حتی محدودیت‌های سنتی برای هر فرد مسلمان نیز از بین رفت. به طوری که در مراکز آموزشی که بیشتر مساجد یا مدارس بودند شرط سنی برای استفاده از درس‌ها وجود نداشت. تمام این کوشش‌ها به صورت غیررسمی و اغلب پراکنده انجام می‌شد.

پس از آشنایی ایرانیان با فرهنگ اروپایی و نفوذ آن به ایران، قبول مسؤلیت دولت برای آموزش همگانی مردم مطرح شد و ایجاد مدارس دولتی مورد توجه قرار گرفت. در پی این تحول، موضوع آموزش بی‌سوادان بزرگسال نیز از سوی عده‌ای از علاقه‌مندان به گسترش فرهنگ و آموزش در میان مردم مطرح شد؛ به طوری که نخستین کلاس اکابر در سال ۱۲۸۶ در دبستان رحمت شیراز با کوشش و همت جمعی از مشروطه‌خواهان تأسیس شد و مورد استقبال مردم واقع گردید. برای آگاهی از چگونگی شکل‌گیری فعالیت‌های سوادآموزی در طول قرن گذشته و قرن حاضر تاریخچه اجمالی این فعالیت‌ها به طور فهرست‌وار ذکر می‌شود:

۱- سال ۱۲۸۶ تشکیل کلاس‌های اکابر در شیراز به همت مشروطه‌خواهان که این سرآغاز فعالیت‌های سوادآموزی است.

۲- سال ۱۲۸۸ تصویب آموزش اجباری همگانی برای کودکان هفت سال به بالا

۳- سال ۱۳۱۵ تصویب نظام‌نامه اکابر مبنی بر تشکیل کلاس‌های اکابر در مدارس دولتی و موظف نمودن کارکنان بی‌سواد دولت و مؤسسات عمومی و پیشه‌وران جهت شرکت در این کلاس‌ها

۴- سال ۱۳۲۲ آغاز فعالیت کلاس‌های اکابر

۵- سال ۱۳۲۸ تأسیس اولین کلاس آموزش بزرگسالان در ورامین

۶- سال ۱۳۳۵ تجدید نظر در برنامه تعلیمات اساسی و ایجاد بنگاه عمران وزارت کشور و تهیه و تنظیم کتاب‌های «همه باسواد شویم»

۷- سال ۱۳۴۱ ایجاد سپاه دانش

۸- سال ۱۳۴۶ اجرای طرح تجربی سوادآموزی تابعی در اصفهان و دزفول

۹- سال ۱۳۵۵ ارائه و اجرای طرح جهاد ملی سوادآموزی (شعبانی، ۱۳۸۵).

در رابطه با سوادآموزی در ایران و سایر کشورها تاکنون مطالعات محدودی صورت پذیرفته است؛ به گونه‌ای که با وجود جستجوی فراوان در سایت‌ها و پایگاه‌های علمی متعدد و معتبر، پژوهشی در زمینه سوادآموزی و به خصوص محتوای آموزشی کتاب‌های دوره‌های سوادآموزی، یافت نشد.

روش‌شناسی پژوهش

طرح پژوهش

این پژوهش با هدف بررسی میزان انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای فراگیران آن انجام شد و به لحاظ هدف جزء پژوهش‌های کاربردی و از نظر روش توصیفی می‌باشد. محتوای آموزشی دوره انتقال، توسط سازمان نهضت سوادآموزی در قالب شش عنوان کتاب تدوین شده و در این پژوهش با مطالعه و بررسی کتاب‌های آموزشی و همچنین کتاب راهنمای آموزش این دوره، تعیین شد. نیاز مخاطبان انتقال با بررسی اسناد و مدارک موجود و نیز از طریق پرسش‌نامه محقق ساخته مشخص گردید.

جامعه آماری و نمونه پژوهش

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کارشناسان سوادآموزی در اداره کل آموزش و پرورش فارس (نواحی پنج‌گانه شیراز و کارشناسان سوادآموزی شهرستان‌ها)، تمامی آموزش‌یاران دوره انتقال سوادآموزی و کلیه مخاطبانی است که دوره انتقال را در استان فارس گذرانده‌اند. تعداد این افراد به تفکیک سن و جنسیت به شرح جدول شماره ۱ است. نمونه پژوهش با استفاده از جدول مورگان و محاسبه فرمول کوکران انتخاب شد و از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی استفاده گردید. در نهایت تعداد ۵۱ پرسش‌نامه از گروه کارشناسان سوادآموزی، ۱۴۷ پرسش‌نامه از گروه آموزش‌یاران، و ۶۳ پرسش‌نامه از گروه مخاطبان سوادآموزی جمع‌آوری شد و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جدول ۱- جامعه آماری پژوهش

گروه‌های پژوهش	جنس	۱۰-۱۹ سال	۲۰-۲۹ سال	۳۰-۳۹ سال	۴۰-۴۹ سال	بالای ۵۰ سال
مخاطب انتقال	زن	۲۴۴	۷۸۹	۱۸۴۲	۳۹۹۶	۲۳۳
مخاطب انتقال	مرد	۲۹	۸۷	۱۱۹	۲۷۹	۲۷
کارشناس سوادآموز				۱۱۰		
آموزش‌یاران				۶۹۷		

ابزار پژوهش

در این پژوهش به منظور بررسی میزان تطابق محتوای آموزشی با نیازهای مخاطبان دوره انتقال، گردآوری اطلاعات از طریق سه پرسش‌نامه محقق ساخته صورت پذیرفت:

(۱) پرسش‌نامه کارشناسان: این پرسش‌نامه با توجه به اهداف دوره انتقال طراحی و تنظیم گردید و

- کارشناسان سوادآموزی به سؤالات آن پاسخ دادند.
- ۲) پرسش‌نامه آموزش‌یاران: این پرسش‌نامه با توجه به اهداف دوره انتقال طراحی و تنظیم گردید و آموزش‌یاران سوادآموزی به سؤالات آن پاسخ دادند.
- ۳) پرسش‌نامه مخاطبان: این پرسش‌نامه بر اساس اهداف دوره انتقال طراحی و تنظیم گردید و مخاطبانی که دوره انتقال را به پایان رسانده‌اند به سؤالات آن پاسخ دادند.

روایی و پایایی پرسش‌نامه‌ها

در این پژوهش جهت محاسبه روایی پرسش‌نامه‌ها از روش تحلیل گویه استفاده گردید؛ به این صورت که همبستگی هر گویه با نمره کل همان بعد سنجیده شد و طیف ضرایب همبستگی به دست آمد. همچنین جهت محاسبه پایایی پرسش‌نامه‌ها از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید. نتایج حاصل، حاکی از روایی و پایایی مطلوب پرسش‌نامه‌ها است (جدول ۲).

شیوه‌های تحلیل اطلاعات

جهت تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از سه پرسش‌نامه کارشناسان، آموزش‌یاران و سوادآموزان از نرم‌افزار SPSS و از روش تی‌تست تک نمونه‌ای استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

جدول ۳ یافته‌های توصیفی پژوهش شامل فراوانی، میانگین و انحراف معیار داده‌های مربوط به پرسش‌نامه‌ها را نشان می‌دهد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود در گروه کارشناسان و آموزش‌یاران بیشترین میانگین متعلق به کتاب فرهنگ اسلامی و کم‌ترین میانگین متعلق به کتاب علوم اجتماعی است، اما در گروه مخاطبان بیشترین میانگین متعلق به کتاب قرآن و کم‌ترین میانگین متعلق به کتاب علوم تجربی است.

جدول ۲- روایی و پایایی پرسش‌نامه‌ها

پرسش‌نامه	کتاب‌های دوره انتقال	ادبیات فارسی	فرهنگ اسلامی	علوم تجربی	علوم اجتماعی	قرآن	ریاضی
کارشناسان	طیف ضرابی همبستگی	۶۸/۰-۶۸/۰	۸۷/۰-۸۷/۰	-	۶۷/۰-۶۷/۰	۶۷/۰-۶۷/۰	۶۷/۰-۶۷/۰
	سطح معناداری	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
	آلفای کرونباخ	۰/۸۹					
آموزش‌یاران	طیف ضرابی همبستگی	۸۸/۰-۸۸/۰	۷۷/۰-۷۷/۰	-	۸۷/۰-۸۷/۰	۸۷/۰-۸۷/۰	۸۷/۰-۸۷/۰
	سطح معناداری	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
	آلفای کرونباخ	۰/۸۹					
مخاطبان	طیف ضرابی همبستگی	۸۸/۰-۸۸/۰	۸۷/۰-۸۷/۰	-	۸۷/۰-۸۷/۰	۸۸/۰-۸۸/۰	۸۸/۰-۸۸/۰
	سطح معناداری	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
	آلفای کرونباخ	۰/۸۸					

جدول ۳- یافته‌های توصیفی پژوهش

برش‌نامه	کتاب‌های دوره انتقال	ادبیات فارسی	فرهنگ اسلامی	علوم تجربی	علوم اجتماعی	قرآن	ریاضی	کل
کارشناسان	فراوانی	۵۱	۵۱	۵۱	۵۰	۵۰	۵۰	۵۱
	میانگین	۴/۰۴	۴/۵۱	۴/۱۳	۳/۹۲	۴/۲۴	۴/۰۴	۴/۱۴
	انحراف معیار	۰/۵۰	۰/۵۴	۰/۷۴	۰/۶۹	۰/۶۶	۰/۶۲	۰/۴۰
آموزش‌یاران	فراوانی	۱۴۷	۱۴۷	۱۴۷	۱۴۶	۱۴۷	۱۴۷	۱۴۷
	میانگین	۳/۷۹	۴/۴۰	۳/۸۲	۳/۴۸	۴/۰۴	۳/۵۷	۳/۸۴
	انحراف معیار	۰/۶۲	۰/۵۰	۰/۹۷	۰/۹۲	۰/۸۴	۰/۸۶	۰/۵۱
مخاطبان	فراوانی	۶۳	۶۰	۶۰	۶۰	۶۰	۶۰	۶۳
	میانگین	۴/۱۸	۴/۵۴	۴/۱۳	۴/۱۶	۴/۵۷	۴/۱۴	۴/۲۹
	انحراف معیار	۰/۴۸	۰/۳۶	۰/۹۶	۰/۴۴	۰/۴۰	۰/۶۷	۰/۵۱

سؤال اول: انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه کارشناسان سوادآموزی به چه میزان است؟

در ابتدا دیدگاه کارشناسان سوادآموزی با سطح قابل قبول (۳) مقایسه شد که نتایج آن در جدول شماره ۴ گزارش شده است. با توجه به مقدار t به دست آمده (۲۰/۱۳) در درجه آزادی ۵۰ و سطح معناداری ۰/۰۰۱ از نظر کارشناسان، محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال سوادآموزی از سطح قابل قبول بالاتر می‌باشد. این یافته به این معناست که از نظر کارشناسان میزان انطباق محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال از جمله ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی، با نیازهای سوادآموزان و اهداف مطرح شده برای این دوره قابل قبول است.

جدول ۴- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (سطح قابل قبول) در گروه کارشناسان

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۵۰	۱۴/۷۰	۴/۰۴	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۱۹/۷۹	۴/۵۱	فرهنگ اسلامی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۱۰/۸۴	۴/۱۳	علوم تجربی
۰/۰۰۰۱	۴۹	۹/۳۹	۳/۹۲	علوم اجتماعی
۰/۰۰۰۱	۴۹	۱۳/۰۸	۴/۲۴	قرآن
۰/۰۰۰۱	۴۹	۱۱/۹۵	۴/۰۴	ریاضی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۲۰/۱۳	۴/۱۴	کل

در ادامه دیدگاه کارشناسان سوادآموزی با سطح مطلوب (۴) مقایسه و نتایج این آزمون در جدول ۵ ارائه شد. با توجه به مقدار t به دست آمده (۲/۵۳) در درجه آزادی ۵۰ و سطح معناداری ۰/۰۱۴ از نظر کارشناسان سوادآموزی، میزان انطباق محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال به‌طور کلی از سطح مطلوب بالاتر است. این یافته به این معناست که محتوای کتاب‌های دوره انتقال تا حدودی توانسته است پاسخ‌گوی نیازهای فراگیران این دوره باشد. البته این مطلب در مورد کتاب‌های ادبیات فارسی، علوم تجربی، علوم اجتماعی و ریاضی صدق نمی‌کند. میزان انطباق محتوای آموزشی این کتاب‌ها با نیازهای فراگیران در سطح مطلوب معنادار نیست.

جدول ۵- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (سطح مطلوب) در گروه کارشناسان

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۵۶	۵۰	۰/۵۸	۴/۰۴	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۵۰	۶/۷۴	۴/۵۱	فرهنگ اسلامی
۰/۱۹	۵۰	۱/۳۰	۴/۱۳	علوم تجربی
۰/۴۶	۴۹	-۰/۷۴	۳/۹۲	علوم اجتماعی
۰/۰۱۵	۴۹	۲/۵۳	۴/۲۴	قرآن
۰/۵۷	۴۹	۰/۵۶	۴/۰۴	ریاضی
۰/۰۱۴	۵۰	۲/۵۳	۴/۱۴	کل

سؤال دوم: انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه آموزش‌یاران به چه میزان است؟

در ابتدا دیدگاه آموزش‌یاران با سطح قابل قبول (۳) مقایسه شد که نتایج آن در جدول شماره ۶ آمده است. با توجه به مقدار t به دست آمده (۱۹/۹۵) در درجه آزادی ۱۴۶ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ از نظر آموزش‌یاران، محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال سوادآموزی بالاتر از سطح قابل قبول می‌باشد. این یافته به این معناست که از نظر آموزش‌یاران محتوای آموزشی انطباق کلیه کتاب‌های دوره انتقال از جمله ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی، با نیازهای سوادآموزان و اهداف مطرح شده در این دوره قابل قبول است.

جدول ۶- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (سطح قابل قبول) در گروه آموزش‌یاران

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	۱۵/۵۶	۳/۷۹	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	۳۳/۴۵	۴/۴۰	فرهنگ اسلامی
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	۱۰/۲۱	۳/۸۲	علوم تجربی
۰/۰۰۰۱	۱۴۵	۶/۳۵	۳/۴۸	علوم اجتماعی
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	۱۴/۹۶	۴/۰۴	قرآن
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	۸/۰۲	۳/۵۷	ریاضی
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	۱۹/۹۵	۳/۸۴	کل

در ادامه دیدگاه آموزش‌یاران با سطح مطلوب (۴) مقایسه شد و نتایج این آزمون در جدول ۷ ارائه شده است. با توجه به مقدار t به دست آمده (۳/۵۹-) در درجه آزادی ۱۴۶ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ از نظر آموزش‌یاران میزان انطباق محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال از سطح مطلوب پایین‌تر است. این یافته به این معناست که انطباق محتوای این کتاب‌ها با نیازهای فراگیران این دوره در حد مطلوب نیست و با میزان انطباق مورد نظر سازمان نهضت سوادآموزی فاصله دارد. البته این مطلب در مورد کتاب‌های فرهنگ اسلامی، علوم تجربی و قرآن صدق نمی‌کند. این یافته حاکی از آن است که میزان انطباق محتوای آموزشی این کتاب‌ها با نیازهای سوادآموزان بسیار مناسب است.

جدول ۷- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (سطح مطلوب) در گروه آموزش باران

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	-۳/۹۵	۳/۷۹	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	۹/۵۸	۴/۴۰	فرهنگ اسلامی
۰/۰۳۰	۱۴۶	-۲/۱۵	۳/۸۲	علوم تجربی
۰/۰۰۰۱	۱۴۵	-۶/۷۱	۳/۴۸	علوم اجتماعی
۰/۵۱	۱۴۶	۰/۶۴	۴/۰۴	قرآن
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	-۶/۰۲	۳/۵۷	ریاضی
۰/۰۰۰۱	۱۴۶	-۳/۵۹	۳/۸۴	کل

سؤال سوم: انطباق محتوای آموزشی دوره انتقال با نیازهای سوادآموزان از دیدگاه مخاطبان دوره انتقال به چه میزان است؟

جهت پاسخ به این سؤال، دیدگاه مخاطبان دوره انتقال با سطح قابل قبول (۳) مقایسه شد که نتایج آن در جدول شماره ۸ آمده است. با توجه به مقدار t به دست آمده (۱۹/۸۲) در درجه آزادی ۶۲ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ می‌توان گفت از نظر مخاطبان دوره انتقال، محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال سوادآموزی بالاتر از سطح قابل قبول می‌باشد. این یافته به این معناست که از نظر مخاطبان انطباق محتوای آموزشی کلیه کتاب‌های دوره انتقال از جمله ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی، با نیازهای سوادآموزان و اهداف مطرح شده در این دوره قابل قبول است.

جدول ۸- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (سطح قابل قبول) در گروه مخاطبان دوره انتقال

سطح معناداری	درجه آزادی	میزان t	میانگین	
۰/۰۰۰۱	۶۲	۱۹/۵۳	۴/۱۸	ادبیات فارسی
۰/۰۰۰۱	۵۹	۳۲/۹۳	۴/۵۴	فرهنگ اسلامی
۰/۰۰۰۱	۵۹	۹/۰۹	۴/۱۳	علوم تجربی
۰/۰۰۰۱	۵۹	۲۰/۳۲	۴/۱۶	علوم اجتماعی
۰/۰۰۰۱	۵۹	۲۹/۷۸	۴/۵۷	قرآن
۰/۰۰۰۱	۵۹	۱۳/۱۴	۴/۱۴	ریاضی
۰/۰۰۰۱	۶۲	۱۹/۸۲	۴/۲۹	کل

در ادامه دیدگاه مخاطبان با سطح مطلوب (۴) مقایسه شد و نتایج این آزمون در جدول ۹ ارائه شده است. با توجه به مقدار t به دست آمده (۴/۵۴) در درجه آزادی ۶۲ و سطح معناداری ۰/۰۰۰۱ از نظر مخاطبان دوره انتقال، میزان انطباق محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال در کل از سطح مطلوب بالاتر است. این یافته به این معناست که محتوای کتاب‌های دوره انتقال تا حدودی توانسته است پاسخ‌گوی نیازهای فراگیران این دوره باشد. البته این مطلب در مورد کتاب‌های علوم تجربی و ریاضی صدق نمی‌کند.

جدول ۹- نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (سطح مطلوب) در گروه مخاطبان دوره انتقال

میانگین	میزان t	درجه آزادی	سطح معناداری	
ادبیات فارسی	۴/۱۸	۳/۱۱	۶۲	۰/۰۰۳
فرهنگ اسلامی	۴/۵۴	۱۱/۵۷	۵۹	۰/۰۰۰۱
علوم تجربی	۴/۱۳	۱/۰۷	۵۹	۰/۲۸
علوم اجتماعی	۴/۱۶	۲/۹۰	۵۹	۰/۰۰۵
قرآن	۴/۵۷	۱۰/۸۷	۵۹	۰/۰۰۰۱
ریاضی	۴/۱۴	۱/۶۷	۵۹	۰/۱
کل	۴/۲۹	۴/۵۴	۵۹	۰/۰۰۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

با وجود اقدامات انجام‌شده برای توسعه برنامه درسی نو برای یادگیرندگان بزرگسال، هنوز فاصله‌ها و تناقضات بین نیازهای یادگیری، اهداف و محتوای برنامه درسی حل نشده است. اغلب در کشورهای صنعتی که کار یادگیری را در مقیاس کوچک آغاز کرده‌اند و از طریق سازمان‌های مردمی جریان یافته است، برنامه درسی کلی وجود ندارد. این کشورها به برنامه درسی آزاد اعتقاد دارند (وطنی، ابراهیمیان و کیاشری، ۱۳۸۶). در ایران با وجود آن که برنامه‌های سوادآموزی از قدمت بسیاری برخوردارند، اهداف این برنامه‌ها از قبل مشخص شده و دست‌اندرکاران دوره‌های سوادآموزی در جهت تحقق این اهداف تلاش می‌کنند.

همان‌گونه که نتایج این پژوهش نشان داد از نظر سه گروه مورد پژوهش، محتوای آموزشی این دوره قابل قبول است و در سطح متوسط، کتاب‌های ادبیات فارسی، فرهنگ اسلامی، علوم تجربی، علوم اجتماعی، قرآن و ریاضی توانسته است نیازهای مخاطبان این دوره را تأمین کند. در ادامه میانگین‌ها با

سطح مطلوب مقایسه شد و نتایج نشان داد که دروس فرهنگ اسلامی و قرآن از بالاترین میانگین برخوردار بود و این دو درس در سطح بسیار مناسبی توانسته‌اند پاسخ‌گوی نیازهای فراگیران دوره انتقال باشند. به دلیل اهمیت آموزش قرآن و فرهنگ اسلامی در کشور ما، بدیهی است که توجه به محتوای آموزشی و تحقق اهداف این دو کتاب در میان طراحان و برنامه‌ریزان درسی دوره‌های سوادآموزی بیشتر از سایر دروس است.

در زمینه محتوای آموزشی و میزان انطباق آن با اهداف کتاب‌های ادبیات فارسی، ریاضی، علوم تجربی و علوم اجتماعی نتایج پژوهش نشان داد که میانگین‌ها تا حدودی با سطح انطباق مورد انتظار فاصله دارد. بر این اساس محتوای آموزشی این کتاب‌ها نتوانسته است نیازهای مخاطبان خود را به بهترین شکل ممکن و در سطح مطلوب برطرف سازد و تلاش‌های بیشتری در این زمینه باید صورت پذیرد. از جمله مشکلات کتاب فارسی دوره انتقال می‌توان به این موارد اشاره کرد: میزان قواعد زبان فارسی مطرح‌شده در کتاب ادبیات فارسی زیاد است؛ بین زبان فارسی که آموزش داده می‌شود و زبان بومی و محلی مخاطبان همخوانی وجود ندارد؛ حجم کتاب فارسی دوره انتقال بسیار زیاد است؛ مطالب کتاب فارسی با فونت ریز نوشته شده است و درک و فهم برخی مطالب برای سوادآموزان مشکل است مانند شعرها و قواعد فارسی.

برخی عوامل ضعف آموزش درس ریاضی که مربوط به محتوای کتاب‌های درسی ابتدایی می‌باشد و محدودیت‌هایی را در این خصوص ایجاد کرده است، این چنین مطرح شد: محدودیت زمان، محدود کردن معلم در انتخاب محتوا و فعالیت مناسب، عدم هماهنگی در ارائه مطالب محتوای درس، عدم توجه به معرفی مشاهیر ریاضی کشور، بی‌توجهی به وجود بازی‌های فکری متنوع که افراد را بیشتر به درس ریاضی جذب کند، عدم توجه به نیازهای اصلی آموزش گیرنده (سایت شاپرک).

مجموعه این عوامل و نقاط ضعف در زمینه محتوای کتاب ریاضی در پایه ابتدایی را می‌توان از عوامل اصلی ضعف در کتاب ریاضی دوره انتقال سوادآموزی نیز دانست؛ زیرا همان‌گونه که ملاحظه می‌شود برنامه درسی ریاضی تا کنون و در همه دوره‌های تحصیلی آموزش و پرورش نتوانسته است پاسخ‌گوی نیازهای مخاطبان خود باشد و دانش‌آموزان در دوره‌های مختلف تحصیلی در یادگیری این درس دارای مشکلاتی هستند. در دوره انتقال سوادآموزی نیز وضعیت به همین صورت است. نظرات کارشناسان و آموزش‌یاران سوادآموزی نیز تأیید‌کننده مطالب ارائه شده است؛ مواردی از قبیل: حجم زیاد کتاب ریاضی، مطالب پیچیده و دشوار به‌ویژه قسمت آخر کتاب ریاضی، دشوار و غیرقابل درک بودن مبحث درصد و تناسب،

مفهوم کسر و جمع و تفریق آنها برای فراگیران، پیچیده بودن آزمون پایانی درس ریاضی به ویژه مسأله‌ها، محدود بودن زمان تدریس ریاضی و نداشتن زمان برای حل تمرین‌های کتاب.

علوم اجتماعی یکی دیگر از دروس دوره انتقال است. یکی از ضرورت‌های اساسی وجود این برنامه درسی، لزوم ایجاد عشق و علاقه نسبت به سرزمین و حفظ کشور، شناخت منابع و استعداد‌های آن و همچنین حفظ و انتقال میراث فرهنگی کشور است (فلاحیان و همکاران، ۱۳۹۱). در خصوص مسائل و مشکلات این کتاب، نظرات کارشناسان و آموزش‌یاران سوادآموزی جمع‌بندی و ارائه شده است: محتوای کتاب علوم اجتماعی مباحثی فراتر از نیاز سوادآموزان دارد و با توجه به مدت زمان تدریس، حجم بسیار زیادی دارد؛ مطالب این کتاب بیشتر به صورت کلی و کشوری طراحی شده و بهتر است مطالب به صورت محلی و منطقه‌ای انتخاب شوند و یا آموزش‌یاران حق انتخاب و تدریس مطالب مورد نیاز فراگیران، از میان کل مطالب را داشته باشند تا سوادآموزان در یادگیری آن مشارکت بیشتری داشته باشند؛ مطالب با توجه به نیازهای سنی فراگیران طراحی نشده است؛ برخی از آموزش‌دهندگان دارای صلاحیت لازم در تدریس دروس نیستند و طراحی سؤالات امتحانی با دقت و هدف‌مندی انجام نمی‌شود. همچنین نتایج پژوهش نشان داد میانگین درس علوم تجربی نیز تا حدی پایین بود و این درس نتوانسته نیازهای مخاطبان این دوره را در سطح مطلوب برطرف سازد. در زمینه محتوای درس علوم تجربی نیز نظرات کارشناسان و آموزش‌یاران درخور توجه است: حجم مطالب بسیار زیاد و سنگین است و مدت زمان اختصاص یافته به آموزش علوم تجربی محدود است؛ مطالب کتاب علوم تجربی کاملاً واضح نیست و درک آن برای مخاطبان مشکل است و محتوای آموزشی با توجه به نیازهای سنی فراگیران طراحی نشده است.

پیشنهاد‌های پژوهش

بر اساس نتایج پژوهش انتظار می‌رود ضمن در نظر گرفتن شرایط سنی و ویژگی‌های مخاطبان این دوره، در جهت کاهش محتوای آموزشی تلاش گردد. همچنین لازم است که با توجه به ویژگی‌های مخاطبان اصلی سوادآموزی و شناخت نیازهای آنها، تبیین اهداف برنامه درسی و انتخاب و چینش محتوا به گونه‌ای متحول و به‌روز شوند که در جهت تسهیل یادگیری برای زندگی با یکدیگر، یادگیری برای دانستن، یادگیری برای انجام دادن و بالاخره یادگیری برای زیستن باشند (گویا، ۱۳۹۰). بنابراین توصیه می‌شود مطالب و محتوای آموزشی کتاب‌های دوره انتقال متناسب با نیازهای روزانه مخاطبان تهیه شود و بهتر است مطالب به صورت بومی و محلی طراحی گردد تا سوادآموزان در یادگیری آن مشارکت

بیشتری داشته باشند.

پیشنهاد می‌گردد درسی با نام مهارت‌های نوین زندگی جایگزین برخی از مواد درسی شود. این درس دربرگیرنده مفاهیمی همچون موارد زیر باشد: کار و فناوری، چگونگی استفاده از عابر بانک، چگونگی استفاده از رایانه، گوشی موبایل و تبلت، چگونگی استفاده از روزنامه، مجله و کتاب به صورت اینترنتی، آشنایی با شبکه‌های رسانه ملی و آشنایی با شبکه‌های مجازی و استفاده صحیح از آنها. به علاوه توصیه می‌شود مطالب آموزشی همراه با تصاویر مرتبط با آن، در کلاس درس ارائه شوند تا امکان درک و فهم آنها برای مخاطبان فراهم شود.

نظر به این که تعدادی از آموزش‌یاران در دوره انتقال دارای مدرک تحصیلی دیپلم هستند و این مسأله ممکن است در فرایند تدریس و یادگیری مخاطبان تأثیرگذار باشد، لذا استفاده از آموزش‌یاران با مدارک تحصیلی دانشگاهی و رشته‌های مرتبط با آموزش سوادآموزی، همچون رشته‌های آموزش ابتدایی و شاخه‌های مختلف علوم تربیتی می‌تواند به بهبود و ارتقاء آموزش‌ها کمک کند. همچنین پیشنهاد می‌شود آموزش‌دهندگان از بین افراد توانمند و باتجربه که در چندین دوره آموزش سوادآموزی مشغول به فعالیت بوده‌اند و با استفاده از تعیین صلاحیت‌های حرفه‌ای مورد نیاز انتخاب شوند.

ترتیبی اتخاذ گردد متناسب با زیرساخت‌های برنامه‌های تحول بنیادین در آموزش و پرورش، همگام با تصویب کامل تمامی موضوع‌های مرتبط با هر طرح در شورای عالی آموزش و پرورش و علی‌رغم تصویب و اجرای عملیاتی مرحله اول نظام آموزشی بزرگسالان، تلاش واقعی این باشد که با تعیین یک برنامه حساب‌شده از فرصت‌های موجود در مسیر توسعه پایدار در همه عرصه‌ها آن هم با تدوین ساختار جامع نظام آموزش بزرگسالان (توجه به ارزش محتوایی - چگونگی شکل‌گیری نظام آموزشی مد نظر متولیان، عناوین دوره‌های فعلی و ادامه برنامه‌های درسی، نحوه سنجش و ارزشیابی تحصیلی، تأمین منابع مالی و آموزشی مربوطه و ...) استفاده شود. در این راستا ضروری است در مسیر سامان‌دهی و بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های فضا، مدیریت منابع انسانی، تجهیزات و نظایر آن در راستای مطالبات مقام معظم رهبری همگام با مسائل اعتقادی و مصلحت‌اندیشی‌ها وضعیت سوادآموزی بزرگسالان را برای همیشه استمرار دهیم نه پایان دهیم؛ زیرا هر تغییر و تحول باید دقیقاً بر مبنای پیشرفت و تحول صورت گیرد و راز برقراری پیوند علم و دانایی و ایمان به سوی کمالات واقعی، زمانی ارزش می‌شود که منش علمی، باور علمی، شخصیت علمی رفتار علمی و عملی ارزشی بشود و لاغیر.

منابع

- ابراهیم زاده، عیسی. (۱۳۸۷). آموزش بزرگسالان. تهران، دانشگاه پیام نور، چاپ دوم.
- ابراهیم زاده، عیسی و امیرحسین محمد داودی. (۱۳۸۸). «بررسی مولفه‌های اصلی آموزش بزرگسالان به منظور ارائه مدل مناسب در کشور». فصل‌نامه رهبری و مدیریت آموزشی، شماره ۱۰، صص: ۲۴-۳۲.
- پوررمضان، عیسی و محمد امیری میکال. (۱۳۹۳). «تحلیل نقش نهضت سوادآموزی در توسعه فرهنگی روستاهای استان گیلان». چشم‌انداز جغرافیایی در مطالعات انسانی، سال نهم، شماره ۲۶، صص: ۸۹-۷۱.
- سازمان نهضت سوادآموزی. (۱۳۹۳). برنامه ریشه کنی بیسوادی در جمهوری اسلامی ایران. ناشر: سازمان نهضت سوادآموزی. چاپ دوم.
- سایت قم نامه: <http://www.qomna.com/paper/subject/9189/fordunews.com/index.html>
- تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۹/۹.
- سایت شاپرک: <http://www.shaparack.ir/articles/articles-breeding/29>
- تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۹/۹
- سایت وزارت آموزش و پرورش ایران: <http://www.medu.ir>
- تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۸/۱۰.
- سایت سازمان نهضت سوادآموزی: Imoiran.ir
- تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۸/۱۰.
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش: www.nlai.ir
- تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۸/۵.
- سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵. راهنمای مامور سرشماری. ریاست جمهوری سازمان برنامه و بودجه کشور مرکز آمار ایران.
- شافعی، ناهید. (۱۳۹۱). «فارسی چهارم دبستان در بوته نقد». زمزمه، رسانه معلمان، نیمه اول اسفند ماه ۱۳۹۱، شماره ۱۰۵.
- شعبانی، حسن. (۱۳۸۵). مهارت‌های آموزشی و پرورشی. جلد اول. تهران: انتشارات سمت.
- صبغیان، زهرا. (۱۳۷۷). درس‌های سوادآموزی دفتر بین‌المللی آموزش سازمان یونسکو. چاپ دوم. انتشارات مدرسه.
- فلاحیان، ناهید؛ آرام، محمد باقر؛ مریم نادری و آمنه احمدی. (۱۳۹۱). روش آموزش مطالعات اجتماعی ویژه تربیت معلم. وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، چاپ دوم. چاپ سمارنگ.
- کتاب راهنمای علوم تجربی سال اول ابتدایی: تاریخ مراجعه: ۱۳۹۵/۹/۲۰.
- science-dept.talif.sch.ir/files/extract_file.php?file_id=136

- کلاتری، رضا. (۱۳۹۰). «آب یا سو. لزوم طراحی برنامه درسی آموزش زبان فارسی در مناطق دوزبانه با نیم‌نگاهی به سختی‌های آموزش فارسی به ترک‌زبانان». *رشد آموزش ابتدایی*، دوره ۱۴، شماره ۸
- گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰. (۱۳۹۱). ریاست جمهوری معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی مرکز آمار ایران. روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل، چاپ اول.
- گویا، زهرا. (۱۳۹۰). «چگونه می‌توان میزان کیفیت را از قبل تعیین نمود؟». *فصل‌نامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی*، دوره ۲۸، شماره ۴. تابستان ۹۰، صص ۴-۱.
- _____ (۱۳۹۰). «سیر تحول و شکل‌گیری برنامه‌های درسی ریاضی مدرسه‌ای در ایران». *فصل‌نامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی*، دوره ۲۸، شماره ۴. تابستان ۹۰، صص ۴-۱۱.
- نباتی، رضا. (۱۳۹۲). «همیشه با قرآن، راهکارهایی برای تحقق هدف انس روزانه دانش‌آموزان با قرآن کریم». *رشد آموزش ابتدایی*، دوره ۱۷، شماره ۲، آبان ۱۳۹۲.
- نقیب‌زاده، میرعبدالحسین. (۱۳۸۹). *نگاهی به فلسفه آموزش پرورش*. چاپ بیست و پنجم. تهران: طهوری.
- نیک نفس، سعید و علی آبادی خدیجه. (۱۳۹۲). «نقش تحلیل محتوا در فرایند آموزش و طراحی کتاب‌های درسی». *مجله جهانی رسانه*، دوره ۸، شماره ۲، شماره پیاپی ۱۶، صص: ۱۲۴-۱۵۰.
- وطني، علی؛ علی ابراهیمیان و هادی کیشری. (۱۳۸۷). *دانشنامه محتوا و مواد یادگیری با تأکید بر روش‌شناسی آموزش بزرگسالان*. جلد اول، وزارت آموزش و پرورش سازمان نهضت سوادآموزی.
- ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی، علوم تجربی (ویژه آموزش ابتدایی). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی دفتر انتشارات کمک آموزشی، تابستان ۱۳۸۴.

- A National report of Malawi(2008).*The development and state of adult learning and education (ALE)*. Ministry of women and child development. April, 2008.
- Bacsich, paul; Pepler, giles; Frank Bristow, sara; Ossiannilsson, ebba; Creelman, Alistair; Szalma, eva and Slaidins, ilmars(2015). *Directorate-general for internal policies. Policy department B: structural and cohesion policies culture and education*. Manuscript completed in September 2015.© European Union, 2015.
- Nyamugasira, warren; Consultant, lead(2005). *literacy and adult education (labe) UGANDA report of the final evaluation of "Literacy and Continuing Education in Uganda 2000-2005" and "Family Basic Education in Uganda" 2003-2005 Programmes*. October 2005.

Inquiry of Adaption of Educational Content to the fars adult learners Needs in Transition period

Babak Shamshiri¹, Forough Sangi², Mohammad momeni³

Abstract

Today, continuous learning for all countries, not a political necessity but also a real need so that illiteracy is a major barrier to reducing and eliminating poverty know. This study aimed to determine the consistency of educational content in transition period, with literacy needs of Fars province. The study population included three groups, literacy experts, training and audience Fellowship of the transition period. Sampling method was stratified sampling approach and finally 261 questionnaires were collected. In order to collect data was used by three questionnaires. The validity of using item analysis and reliability through Cronbach's alpha was determined that all three had good reliability and validity of the questionnaire. In order to analyze data one sample t test was used in both acceptable and desirable level. The results showed that the three groups studied, an average of all courses higher than acceptable level. Compared to the desired level, courses Quran and Islamic culture had the highest average and math, Persian literature, Science, and Social sciences are on average lower. Educational content of this courses is not desirable.

Keywords: literacy, literacy experts, Training Fellowship, audiences of transition period.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

-
1. Associate Professor, Faculty of Education and Psychology, Shiraz University, Iran,
Corresponding Author, bshamshiri@rose.shiraz.ac.ir.
  2. Master of Educational Management, Iran.
  3. Master of Mathematics, Iran.